

tia exprimerent. Tum M. Aurelio et L. Vero imperatoribus apparuisse artificium pæne infiniti laboris, quo in innumerabilibus et capilli et barbæ cincinnulis singulos pilos imitarentur, eumque morem durasse, dum paullo post tempora Septimii Severi et Caracallæ cum omni artificii genere etiam assiduitas in elaborando intercideret. Hæc Winckelmannus. Quæ quoties lego, facere non possum, quin existimem, scriptori ante oculos versatam esse speciem prorsus similem nostro sigillo. In quo etsi omnia singulari diligentia sunt elaborata, nihil tamen artificii majori curæ fuisse videtur, quam ut capillos et præcipue barbulam in homine majore, quam accuratissime fieri posset, usque ad singulas cincinnorum fibrillas exprimeret. Itaque quoad Winckelmanno fides est habenda, dubium esse non potest, fabricatorem signi illo tempore vixisse, quod inter M. Aurelii et Caracallæ imperia intercedebat.

At hic disputationis exitus, quamquam longe superat spem, quam initio conceperam, tamen multum abest ut animi desiderium expleat; semper enim redit quæstio, unde venerit sigillum, quod solum illud nasci viderit. Verum hic in circumfusus tenebris nullum usquam lumen accenditur; vix parva scintilla exsplendescit, satis valida ad alliciendum viatorem incertum, sed hebetior quam quæ iter collustret. Sed quidquid est, dicam illud, quid sit. Nuper enim, quum Welckerum V. Cl. Bonnæ adissem nosque una cum Schopenio, viro quum doctrina (quod omnes sciunt) tum morum comitate (quam familiares in eo norunt et unice diligunt) insigni, sigillum meum eburneum contemplantemur, subito cubiculum intrat juvenis Græcus, Athenis natus, qui Bonnæ jam per biennium literis operam dabat et ab utroque professore, ni fallor, Phrearrhytes appellabatur. Hic igitur, quid agitaremus, edoctus simulacrum in manus sumpsit et vix conspicatus exclamavit: „eia, quanta oris similitudo cum illo hominum genere, quod Neapoli molem implet mari oppositam!“ Quibus auditis Welekerus denuo considerat opusculum et idem sibi videri prædicat; mirifice enim lineamenta referre vultus incolarum illius urbis, multum autem abluere a formis Græcarum statuarum, quas ipse cognoverit. Quid igitur tu judicas, mi lector? Nam te in hujus consilii societatem venire fas est. Nonne tibi satis probabilis videtur conjectura, simulacrum in Italia et fortasse in opulentis illis Campaniæ oppidis factum esse? Sed verendum est, ne nimis jam conjectandi libidini indulsisse tibi videamur. Quare quæstionem de artifice operis attingere supersedeo.

III.

Facile etiam paterer, me supersedere posse quæstione, quid hoc opere effingendum et quodammodo representandum artifex sibi proposuerit, nisi hanc officii partem deseruisse potius quam reliquisse viderer. Neminem enim fugit, quam lubrica sit res, veterum signis nomina imponere. Qua in re quum vel eruditissimos quotidie errare videamus, quid ego de

me sperare possum? Sed quoniam ab hac suscepti muneris parte omnino me subtrahere nec possum nec debeo, faciam, quod potero. Id tamen lectorem monitum velim, ne ea quidem, quæ propositurus sum, me pro meis venditare, sed pleraque Welckeri V. Cl. humanitati atque benevolentiae accepta referre.

Opera autem ejusmodi, in quibus homines vulnerati ex proelio tolluntur, etsi in gemmis non admodum raro inveniuntur, statuariorum antiquorum animos minus ad se convertisse videntur. Nec tamen omnino desunt exempla; etiam vasa picta hoc genus aliqua exhibent. E quibus quæ mihi innotuerunt, ea ego ita proponam, ut simul appareat, quomodo in his effingendis ars a rudibus initiis ad altiores perfectionis gradus progressa sit.

Simplicissima igitur ejusmodi pictura est in vase Caninensi in museum Britannicum illato, in qua alati juvenes duo, galeis, loricis, ocreis et gladiis ornati, quos Ventos esse dicunt, nudum corpus viri ingenti magnitudine, qui Memnon esse putatur, tollere et auferre conantur ⁴⁶⁾. Hic quum omnem motum intra *conatum* auferendi consistere videamus, longius progreditur quoddam veteris statuariae monumentum a *Viscontio* ⁴⁷⁾ evulgatum, in quo Menelaus Patroclum vel (quæ Welckeri sententia est) Ajax Achillem occisum asportat; nam brachiis sublato ille per terram trahit. De duobus vasis, in quibus idem argumentum exhibetur, nihil dico, quod nullum jam subsidium mihi in promptu est præter Welckeri explicationem ⁴⁸⁾, in qua vir sagacissimus non id agebat, ut dispositionis artificium exponeret. Tertium vero ejusdem generis monumentum cognovimus a Raoul-Rochette Parisiensi doctissimo editum, sed a Welckero demum recte explicatum ⁴⁹⁾, in quo humeris ab Hectore gestatur Troilus occisus, sed ita, ut corpus exanime per gestantis tergum dependeat. Atque idem argumentum, si quid video, sibi proposuit, quisquis est, qui nostrum sigillum fecit; sed sollertius hoc ejus commentum est, quod Troilum non mortuum, sed graviter vulneratum finxit: inde enim vividior in utraque effigie motus existit, et dispositioni singularis quaedam gratia conciliatur ⁵⁰⁾.

Vides igitur, mi lector, non solum a materia sigillum nostrum commendari, sed etiam

---

⁴⁶⁾ V. Otto Jahn in Zeitschr. für Alterthumswiss. 1844, fasc. III, p. 244.

⁴⁷⁾ Locum in adversariis meis notatum non reperio.

⁴⁸⁾ Rhein. Museum f. Philol. III. Jahrg. 4 Heft, S. 619.

⁴⁹⁾ l. l. p. 626. ss.

⁵⁰⁾ Commodum hæc scribenti afferuntur gratissimæ Welckeri literæ, per quas ignotum adhuc similis argumenti opus in commentariis suis notatum sese invenisse nuntiât. Namque in inferioribus Vaticani conclavibus, in quibus multa custodiantur opera marmorea nondum explorata, se vidisse quoddam modica amplitudine simulacrum viri galeati, ceterum nudi, qui corpus interfecti pariter nudum, præclara totius operis dispositione, præ se ferret.

artis majorem in modum exultae gradum in illo cerni. Quare spero fore, ut te non pœniteat in eo cognoscendo nonnullam opêram collocasse nec refugientem itineris molestias te comitem mihi praeuisse. Vale.